Europeisk lärk

Larix decidua

I korthet

- *Larix decidua* – tallväxter (Pinaceae).
- Hemma i Mellaneuropas berg: Alperna, Karpaterna och Sudeterna.
- Lövfällande barrträd: Barren blir guldgula på hösten och faller av.
- På våren kommer nya, ljusgröna barr i knippen och små, röda honkottar.
- Ute året runt i sol; på vintern skyddas skålen mot hård frost.
- Växer snabbt och tål beskärning bra – passar både som enskilt träd och i skogsplanteringar.
- Fröna behöver 4–8 veckor i kylskåp och gror sedan efter 2–8 veckor.

Det här kan du se fram emot

Med fröna av europeisk lärk har du grunden till ett vinterhärdigt barrträd som skiftar med årstiderna och som du själv formar från den första groddplantan. Efter 4–8 veckor i kylskåpet brukar de första groddplantorna visa sig efter 2–8 veckor. Lärken växer snabbt och tål beskärning, så du kan börja forma den redan de första åren. Varje höst blir barren guldgula, och varje vår kommer nya, ljusgröna barr.

Många förknippar bonsai med ett färdigt litet träd från butiken. Med frön börjar du ett steg tidigare – och det ger dig något som ett köpt träd aldrig kan: Du bestämmer själv formen från den allra första groddplantan, och du kan odla arter som sällan eller aldrig säljs som färdiga bonsai. Det kräver tålamod, för det tar några år innan fröplantan har blivit ett riktigt bonsaiträd. I gengäld är trädet ditt eget från början till slut. Här nedan hittar du det du behöver veta för att komma bra igång med just den här arten.

Introduktion

Europeisk lärk (*Larix decidua*) är ett barrträd i familjen tallväxter, men till skillnad från de flesta barrträd fäller den barren på vintern. Den växer vilt i Mellaneuropas berg – i Alperna, Karpaterna och Sudeterna – ofta högt upp mot trädgränsen, och den har planterats i skogar över stora delar av Europa. Barren är mjuka och ljusgröna och sitter i täta knippen på korta skott; på de nya långskotten sitter de ett och ett. På hösten blir de guldgula innan de faller. Tidigt på våren, samtidigt med de nya barren, kommer små, röda till rosa honkottar på grenarna. Grenarna hänger ofta lätt ned i spetsen, och med åldern får stammen en grov, rödbrun, fjällig bark. Lärken kan bli flera hundra år gammal. Den växer snabbt, är robust och tål beskärning bra och är en klassiker för bonsai – både som enskilt träd och i skogsplanteringar med flera träd i samma skål.

Förökning

Lärkfrön behöver en kall period för att gro bra. Blanda fröna med lätt fuktig sand i en sluten påse och ställ påsen i kylskåpet vid cirka 2–5 °C i 4–8 veckor – inte i frysen. Så dem sedan på fuktig sådjord eller kokossåmull, tryck ner dem lätt och täck dem bara tunt. Håll dem jämnt fuktiga vid cirka 15–20 °C. Groningen sker normalt efter 2–8 veckor. Lärk bildar av naturen många tomma frön, så inte alla frön gror. Groddplantor av barrträd är känsliga för svampangrepp: Ge dem ljus och luft och vattna inte för mycket. Låt groddplantorna växa 3–4 månader i såbrättet innan de skolas om till egna krukor med pikeringsjord – då är rötterna mer robusta.

Säkerhet: Frön, näringsämnen och odlingsmedier är inte avsedda att ätas – varken av människor eller djur. Vissa arter är giftiga, så förvara dem oåtkomligt för barn och djur.

Placering och ljus

Europeisk lärk ska stå ljust till soligt. I skugga blir skotten långa och svaga. Groddplantor som har såtts inomhus vänjs gradvis vid att stå ute och flyttas ut först när det inte längre finns risk för nattfrost.

Vattning och näringsämnen

Lärken använder mycket vatten under växtsäsongen: Håll odlingsmediet jämnt fuktigt men inte blött – varma sommardagar kan det behövas vattning varje dag. På vintern vattnas bara sparsamt. Från april till september ges flytande bonsainäring varannan vecka.

Odlingsmedium

Färdig bonsaijord är en bra grund. Till unga plantor passar pikeringsjord med kvartssand. Unga plantor planteras om varje eller vartannat år och äldre vart annat till vart tredje år – tidigt på våren, strax innan knopparna slår ut; lärken slår ut mycket tidigt. Ta inte bort all gammal jord: Lärkens rötter lever tillsammans med svampar (mykorrhiza), som trädet har nytta av.

Beskärning

Under växtsäsongen nyps de nya skotten på sidogrenarna och stammen tillbaka så att trädet förgrenar sig tätt. På vintern, när barren har fallit, syns grenstrukturen tydligt, och de fina grenarna kan formklippas. Större grenar skärs sent på vintern, innan knopparna slår ut.

Övervintring

Europeisk lärk är härdig och behöver en kall vinter för att kunna vila. Låt trädet stå ute, även när barren faller på hösten – lätt frost skadar inte. I en skål är rötterna dock mycket mer utsatta än i marken, och när odlingsmediet fryser hårt kan skålen spricka. Skydda därför skålen i god tid när det väntas flera dygn med frost eller nattfrost under ca -5 °C: Gräv ner skålen i trädgården så att bara stam och krona är ovanför jord, och täck jorden med löv – eller ställ skålen i torr sand i en frigolitlåda. Du kan också ställa trädet i ett kallt, helst frostfritt förråd eller garage; när barren har fallit behöver det inget ljus. Groddplantor ska under sin första vinter alltid stå frostfritt, t.ex. i ett ouppvärmt rum vid 0–5 °C. Vattna sparsamt så att odlingsmediet inte torkar ut helt, och ge ingen näring. När knopparna börjar svälla på våren – hos lärken redan tidigt – ska trädet åter stå ljust, och de nya barren skyddas mot sen nattfrost.

Viktiga odlingstips

Det mesta som går fel vid sådd beror på för mycket vatten eller för lite ljus. Jag rekommenderar ett lätt, näringsfattigt såmedium som såjord eller kokossåmull, så att de fina rötterna inte ruttnar. När groddplantorna ska skolas om ger pikeringsjord med kvartssand god dränering och ett stabilt rotsystem. Senare, när trädet ska formas som bonsai, är min färdigblandade bonsaijord en bra grund. Ha tålamod: Frön från samma påse gror inte alltid samtidigt, så låt såbrättet stå kvar även om de första groddplantorna redan har kommit upp.